dydžio **šurfas 2** tirtas pastato Pilies g. 17 rūsio ŠV dalyje, šalia skliaute esančios angos ir rūsio sienų. Tirtos vietos viršuje buvo iki 5 cm storio betono sluoksnis – tarybiniu laikotarpiu išbetonuotos rūsio grindys. Po betonu aptiktas 50–60 cm storio maišyto pilko grunto sluoksnis su stambiomis griuvenomis (plytų duženomis). Šiame sluoksnyje aptikta keletas archeologinių radinių: geležinis raktas, XVI–XVII a. būdingi žaliai glazūruoti sieniniai kokliai ir vienas dubeninis koklis, buitinės keramikos (4 pav.). Po anksčiau minėtu pilko grunto sluoksniu aptiktas 40–50 cm storio juodo durpingo smėlio sluoksnis be archeologinių radinių, o po juo įžemis – šlynas. Įžemyje prie pat rūsio pamatų išryškėjo pamatų perkasimas, užpildytas tuo pačiu juodo durpingo smėlio sluoksniu. Paaiškėjo, kad 80 cm gylyje rūsio sienos pamatai praplatėja iki 20–50 cm storio nuo rūsio sienos (4 pav.). Šurfas tirtas iki bendro 1,2–1,25 m gylio.

Pilies Street 17

In 2021, TO excavated trial trenches in the plot at Pilies Str. 17, Vilnius, aiming to determine the depth of the basement walls and identify the original level of the basement floor. Two 2.7x1 m and 1.5x1.5 m test pits (4.95 m^2 in total; Fig. 1, 3–4) were excavated. Archaeological deposits measured 1.2–1.3 m in thickness and contained artefacts dating from the 16th to the 17th century (Fig. 2). This date range was clearly established based on a 50–60 cm layer of grey soil and chunky rubble inclusions. Test pit 1 contained the remnants of a 16th-century masonry wall foundation (Fig. 3), but an area of only 1.63x1 m was exposed during the excavation.

Tautvydas Bajarūnas

Vasario 16-osios gatvė 1 ir 11

2021 m. gegužės–gruodžio mėnesiais TO atliko archeologinius tyrimus Vilniaus Šv. apaštalų Jokūbo ir Pilypo bažnyčios, dominikonų vienuolyno ansamblio ir Šv. Jokūbo ligoninės statinių komplekso (UK 1073) teritorijose, sklypuose Vasario 16-osios g. 1 ir 11. Šiuose sklypuose ir šalia jų tyrimai atlikti dviejų skirtingų užsakovų prašymu. UAB „Orkela“ užsakymu suprojektuotų rekonstrukcijos, naujų statybos darbų ir inžinierinių tinklų vietose atlikti detalieji tyrimai ir žvalgymai. Pamokslininkų ordino Dominikonų Vilniaus Šv. apaštalų Pilypo ir Jokūbo vienuolyno užsakymu atlikti žvalgomieji tyrimai vienuolynui aktualiose vietose.

Pirmoji medinė Šv. apaštalų Pilypo ir Jokūbo bažnyčia pastatyta 1642 m., fundavus Smolensko kaštelionui Jurgiui Liutaurui Chreptavičiui. Per XVII a. II pusės gaisrus mediniai pastatai sunaikinti, todėl 1690 m. pradėta statyti mūrinė bažnyčia, o 1713–1739 m. – mūrinis vienuolyno namas, kurie tapo svarbiausiais akcentais šiame miesto pakraštyje. Nuo 1723 m. iki reformos amžiaus pabaigoje prie vienuolyno veikė Ašmenos žemės raštininko Stepono Sliznios funduota špitolė. 1798 m. carinė valdžia didesnę dalį vienuolyno namo ir vienuolyno Š teritoriją perdavė Ligoninių komisijai, vienuoliams paliktas prie bažnyčios prigludęs korpusas. Netrukus prie vienuolyno įsteigta viena seniausių ligoninių Vilniuje, vėliau pavadinta Šv. Jokūbo vardu. 1808 m. panaikinus Ligoninių komisiją, Šv. Jokūbo ligoninė 1809 m. perduota gailestingosioms seserims (Baužienė M., *Pasižvalgymas po senojo Vilniaus mūrus.* Vilnius, 2012, p. 387). 1812 m. Prancūzijos–Rusijos karo metu ligoninėje buvo gydomi ir Napoleono armijos kariai. Mirę kariai laidoti šalia bažny-

čios esančiose kapinėse. XIX–XX a. I pusėje šioje teritorijoje vyko daug rekonstrukcijos, remonto darbų dėl blogėjančios pastatų būklės ir besikeičiančios komplekso paskirties. Didžiausia rekonstrukcija atlikta XX a. 8 dešimtmetyje pagal Komunalinio ūkio projektavimo instituto projektą. Būtent šios rekonstrukcijos metu ligoninės pastatų planas pakeistas iš esmės. Prieš rekonstrukciją Paminklų restauravimo institutas atliko architektūrinius, konstrukcinius ligoninės pastatų tyrimus. Po II Pasaulinio karo, 1948 m., bažnyčia uždaryta ir paversta vaisių ir daržovių sandėliu. Ligoninė buvo kapitaliai remontuojama, nes 1953–1954 m. ir bažnyčios, ir ligoninės pastatai įvertinti kaip labai blogos būklės. Po remonto bažnyčia atiduota LTSR valstybinio operos ir baleto teatrui, paversta dekoracijų sandėliu. Vienuolyno ir ligoninei statytuose pastatuose dar kurį laiką veikė ligoninė, kol galiausiai 2004 m. visi skyriai perkelti į kitas gydymo įstaigas (Baužienė M., *Pasižvalgymas po senojo Vilniaus mūrus*. Vilnius, 2012, p. 387–389).

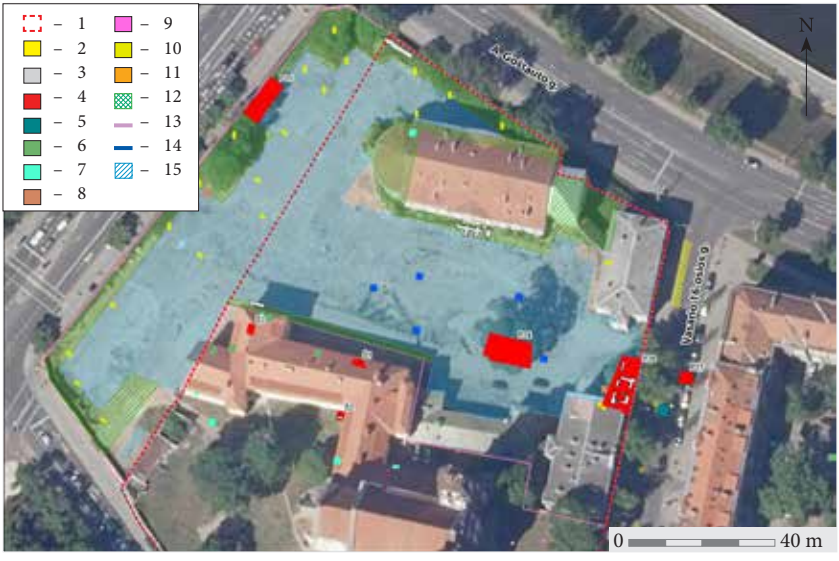

1 pav. Bendras situacijos planas: 1 – KVR objekto teritorijos ribos; 2 – aptikto akmenų grindinio vietos; 3 – aptiktų mūrinių konstrukcijų vietos; 4 – atliktų archeologinių tyrimų vietos (P – perkasa, Š – šurfas); 5 – 2021 m. tyrimai (A. Šležas); 6 – 2020 m. tyrimai (J. Dobeikienė); 7 – 2016 m. tyrimai (G. Jonutis); 8 – 2006 m. tyrimai (R. Žukovskis); 9 – 1998 m. tyrimai (D. Luchtanienė); 10 – 2015 m. tyrimai (R. Žukovskis); 11 – 2017 m. tyrimai (G. Jonutis); 12 – atliktų archeologinių žvalgymų vietos; 13 – sklypo Vasario 16-osios g. 1 ribos; 14 – sklypo Vasario 16-osios g. 11 ribos; 15 – 2017–2018 m. tyrimai (L. Kvizikevičius). T. Bajarūno brėž.

Fig. 1. General area plan: 1 – Immovable Cultural Heritage Registry site boundary; 2 – location of stone pavement; 3 – location of masonry structures; 4 – location of excavated areas (P – trench, Š – test pit); 5 – 2021 excavation area (A. Šležas); 6 – 2020 excavation area (J. Dobeikienė); 7 – 2016 excavation area (G. Jonutis); 8 – 2006 excavation area (R. Žukovskis); 9 – 1998 excavation area (D. Luchtanienė); 10 – 2015 excavation area (R. Žukovskis); 11 – 2017 excavation area (G. Jonutis); 12 – surveyed areas; 13 – boundary of Vasario 16-osios Str. 1; 14 – boundary of Vasario 16-osios Str. 11; 15 – 2017–2018 excavation area (L. Kvizikevičius).

Aktualiausi sklypo Vasario 16-osios g. 1 tyrimams yra 2017–2018 m. atlikti detalieji tyrimai, vadovaujami L. Kvizikevičiaus (*ATL 2017 metais,* 2018, p. 411–414), o sklypo Vasario 16-osios g. 11 tyrimams aktualiausi žvalgomieji tyrimai, atlikti vadovaujant J. Dobeikienei (*ATL 2020 metais,* 2021, p. 694).

2017–2018 m. iš viso ištirtas 6947,4 m^2 plotas, tirtos 23 perkasos. Sklypo V dalyje atidengtos XVIII–XIX a. stačiakampio formos medinio pastato pamato liekanos. Į P nuo jo, šalia iki 2004 m. stovėjusio ligoninės V korpuso pamatų aptikta XIX a. pradžios keramikos (?) išdegimo – gamybinės paskirties krosnies pakuros arkos liekanų, kurios apardytos tarybmečiu statant ligoninės korpusą. Tarp krosnies liekanų ir dabar esančio ligoninės Š korpuso maždaug 2 m gylyje aptikta buvusio vienuolyno V korpuso arkinių pamatų liekanų – 1 m^2 dydžio atramų. Centrinėje sklypo dalyje, palei esamą ligoninės korpusą, maždaug 1–1,5 m gylyje aptiktas fragmentiškai išlikęs apie 10–15 cm storio ankstyviausias kultūrinio sluoksnio horizontas. Jame surasta viena XIV a. pabaigos lietuviška moneta su žvėreliu vienoje pusėje ir slaviškų įrašų kitoje pusėje. Sklypo P dalyje rastos maždaug nuo XVI a. vidurio veikusios varguolių kapinės. Mirusieji jose laidoti galvo-

2 pav. Šurfo 2 PR sienelė, dešinėje matosi buvusios vienuolyno lauko laiptinės pamatų fragmentas ir akmenų nuogrindos fragmentas. T. Bajarūno nuotr.

Fig. 2. SE section of test pit 2. The foundations of a former external staircase and stone edging fragment are visible on the right.

3 pav. Šv. Jokūbo ligoninės buvusių laiptų pamatų fragmentas (mūras 1) aptiktas žvalgymų metu. T. Bajarūno nuotr.

Fig. 3. Fragment of the foundation (masonry structure 1) of the former stairs to St. Jacob's Hospital, discovered during the survey.

mis į V, be įkapių, dalis jų – mediniuose lentiniuose karstuose. Iš viso surasti 65 individai. Kapinių paviršiuje aptiktos kelios XVI a. II pusės monetos. Sklypo R dalyje aptikta fragmentiškai išlikusio mūrinio pamato liekanų, ištirta viena apie 3 m skersmens į įžemį įgilinta XVII a. pabaigoje pradėta naudoti šiukšlių utilizavimo duobė. Joje aptikta daug gyvūnų kaulų, buitinės ir statybinės keramikos duženų. Tarp jų buvo keli sieninių koklių fragmentai su Šv. Jokūbo ir Pilypo bažnyčios fundatoriaus, Smolensko kašteliono L. Chreptavičiaus vardu ir pavarde (*ATL 2017 metais,* 2018, p. 411–414).

2020 m. prie vienuolyno namo pamatų žvalgomuosius tyrimus atliko J. Dobeikienė. Archeologiškai vertingas sluoksnis aptiktas tik šurfe 3 – 1–1,3 m gylyje glūdi XVII a. (?) datuojamas kultūrinis sluoksnis. Kitose vietose aptinkami XX a. kultūrinio sluoksnio horizontai. Šurfo 2 vietoje aptikta XIX a. II puse datuojamo rūsio liekanų. Pastato pamatų apačia pasiekta tik šurfuose 1 ir 3, atitinkamai – 1,9 ir 2,4 m gylyje nuo žemės paviršiaus (*ATL 2020 metais,* 2021, p. 694).

Šių tyrimų metu žvalgytas 2151 m^2 plotas, ištirti trys šurfai: šurfas 1, kuris pradėtas tirti 3x2 m dydžio, vėliau praplėstas R kryptimi, formuojant 80 cm ilgio, iki 80 cm pločio išpjovą, šurfas 2, pradėtas tirti 2x2 m dydžio, jo P dalyje aptikus mūro sieną, jis praplėstas P kryptimi ir tapo 2,5x2 m dydžio, bei 2,6–3x1,65–2 m dydžio šurfas 3 (bendras ištirtas plotas – 17,65 m^2). Detaliųjų tyrimų metu tirtos keturios perkasos: 92 m^2 dydžio perkasa 24, 59 m^2 dydžio perkasa 25, 98 m^2 dydžio perkasa 26 ir 13 m^2 dydžio perkasa 27 (bendras plotas – 262 m^2) (1 pav.). Archeologinių tyrimų metu aptiktas 0,4–3,1 m storio kultūrinis sluoksnis. Ankstyviausias horizontas – 15–20 cm storio neintensyvus tamsiai pilko smėlio sluoksnis, kuris pagal aptiktus archeologinius radinius datuojamas XVI a. viduriu – XVII a. Daugiausia radinių šiame sluoksnyje aptikta tiriant šurfą 1: 23 žaliai glazūruotų sieninių koklių ir 18 buitinės keramikos fragmentų. Taip pat rastos kelios XVIII–XIX a. datuojamos mūrinės struktūros: dominikonų vienuolyno lauko laiptinės pamatas – mūras 4 (2 pav.), nuotekų kanalo liekanos – mūras 5, buvusių ligoninės pastato laiptų fragmentas – mūras 1 (3 pav.), pastato P išorinis pamatas, cokolinė dalis ir pirmo aukšto grindų fragmen-

4 pav. Perkasos 26 ortofotografija pasiekus įžemį. T. Bajarūno nuotr.

Fig. 4. Aerial view of trench 26 upon reaching sterile soil.

5 pav. XIX a. pabaigos – XX a. I pusės akmenų grindinys, aptiktas Vasario 16-osios gatvėje. T. Bajarūno nuotr.

Fig. 5. Stone pavement discovered on Vasario 16–osios Street, late 19th–first half of the 20th century.

6 pav. Perkasoje 26 aptiktas kapas 56, šio individo rankų srityje aptikti keli juostiniai žalvariniai žiedai. T. Bajarūno nuotr.

Fig. 6. Grave 56 in trench 26. Several copper-alloy band rings were found around the hands of the individual.

tas – mūras 2, pagalbinės paskirties pastato mūras – mūras 3, ankstesnės sklypo ribą žyminčios tvoros ir įvažiavimo vieta – mūras 6, medinio ar mūrinio pastato pamatų fragmentai – mūras 7 (4 pav.). Be šių struktūrų, Vasario 16-osios gatvėje, šalia sklypo R dalies aptiktas akmenų grindinys, datuojamas XIX a. pabaiga – XX a. I puse (5 pav.). Perkasose 26 ir 27 rasta 13 griautinių palaidojimų (kapai 54–66) (6 pav.). Atlikus antropologinę ekspertizę paaiškėjo, kad aptikti 7 vyrų, 3 moterų, 1 nesuaugusio ir 2 nenustatytos lyties individų palaidojimai. Taip pat nustatyta, kad dažniausiai pasitaikanti patologija – periostitas. Išsiskyrė keli kapai. Ant kapo 56 kaulų buvo matomi sugiję kirstiniai sužalojimai ant kaktikaulio, nosikaulio lūžis, keterinės ataugos sugijęs lūžis ir šmorlio mazgai krūtinės slanksteliuose. Ant kapo 65 kaulų buvo matomi sugiję šonkaulių lūžiai, stuburo osteofitozė ir osteochondrozė, krūtinės slankstelių kompresija, slankstelio kūno redukcija ir keterinės ataugos trūkumas su kaulo persitvarkymu. Taip pat kapo 56 duobėje aptikti 2 žalvariniai žiedai: žiedas su akute ir žalvarinis juostinis žiedas (7 pav.), datuojami XVI–XVII a. Manoma, kad individai laidoti mediniuose karstuose. Tai patvirtina kapo 65 duobėje aptiktos 6 geležinės vinys, skirtos karstams sukalti. Didžioji dalis individų galvomis orientuoti V kryptimi, tik vieno (kapas 61) individo galva buvo pasukta į R. Kapai pagal įkapes ir ankstesnių archeologinių tyrimų rezultatus datuojami XVI–XVII a.

Vasario 16-osios Street 1 and 11

In 2021, TO investigated two plots, Vasario 16-osios Str. 1 and 11, Vilnius, on behalf of two separate clients. The first, UAB Orkela, commissioned excavation and survey works prior to building reconstruction, new construction and utility network building works at the site. The second, the Dominican Order of the Preachers of the Monastery of Apostles St. Philip and St. Jacob, commissioned a field evaluation in several areas of interests to the monastery.

7 pav. Radiniai: 1 – žalvarinis žiedas su akute; 2 – žalvarinis juostinis žiedas; 3 – buitinės keramikos šukė, aptikta tamsiai pilko smėlio XVI–XVII a. archeologiniame sluoksnyje. T. Bajarūno nuotr.

7. Finds: 1 – copper-alloy ring with a stone; 2 – copper-alloy band ring; 3 – domestic pottery sherd found in the dark grey sandy layer, dating to the 16th–17th centuries.

In total, TO surveyed 2,151 m^2, and excavated three test pits (17.65 m^2) and four trenches (262 m^2) (Fig. 1). The earliest, somewhat sparse archaeological deposit was a 15–20 cm thick and consisted of dark grey sand, and associated finds date it to the mid-16th–17th centuries. In contrast, the site contained many fragmentary masonry structures (18th–19th centuries), such as: the foundation of the monastery's external staircase (Fig. 2); a sewage channel; stairs of the former hospital building (Fig. 3); a southern foundation, plinth, and ground floor fragment; the masonry structure of a utility building; a former boundary fence and entryway; and the foundations of a wooden or a brick building (Fig. 4). The excavation also revealed that Vasario 16–osios Street had been stone-paved from the late 19th to the first half of the 20th century (Fig. 5). Thirteen graves found at the site (Fig. 6) date to the 16th–17th centuries, as evidenced by the grave goods. The majority of individuals were buried with their heads facing W, with one exception – the head of the individual in grave 61 was facing E. Presumably, the bodies were originally buried in wooden coffins.

Gediminas Jonutis

Basanavičiaus gatvė 4A

2021 m. balandžio–liepos mėnesiais detalieji tyrimai ir žvalgymai vykdyti Vilniaus mieste, sklype J. Basanavičiaus g. 4A ir važiuojamoje dalyje ties juo (1 pav.). Sklypas yra senamiesčio V pakraštyje, J. Basanavičiaus gatvės pradžioje, apie 65 m į V nuo Pylimo–Trakų gatvių sankryžos. 1340 m^2 dydžio netaisyklin-

1 pav. Archeologinių tyrimų situacijos planas: 1 – sklypo riba; 2 – 1998 m. tyrimai (A. Vaicekauskas); 3 – 2000 m. tyrimai (S. Sarcevičius); 4 – 2019 m. tyrimai (T. Bajarūnas); 5 – 2021 m. detalieji tyrimai (G. Jonutis); 6 – 2021 m. žvalgymai (G. Jonutis). G. Jonučio brėž.

Fig. 1. Area plan: 1 – boundary of the plot; 2 – 1998 excavation area (A. Vaicekauskas); 3 – 2000 excavation area (S. Sarcevičius); 4 – 2019 excavation area (T. Bajarūnas); 5 – 2021 excavation area (G. Jonutis); 6 – 2021 survey area (G. Jonutis).